

УДК 159.9:342.82

Колб О. Г. – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри політології, управління та державної безпеки Волинського національного університету імені Лесі Українки, м. Луцьк
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1792-4739>

Теоретико-прикладні засади кримінально-виконавчої психології

Рец. на кн.: Академічний курс кримінально-виконавчої психології : підручник / за заг. ред. Т. А. Денисової. Чернігів : ПБК Десна, 2019. 608 с.

2019 року в науковому світі з'явилося унікальне видання, яке збагатило теоретико-прикладні засади кримінально-виконавчої психології, а також створило відповідні методологічні засади для подальших наукових досліджень з цих питань, – підручник «Академічний курс кримінально-виконавчої психології», підготовлений авторським колективом, за загальною редакцією доктора юридичних наук, професора, заслуженого юриста України Т. А. Денисової.

У цьому виданні, зауважили автори, представлено основні питання загальної та кримінально-виконавчої психології, а також висвітлено методологічні засади наукового дослідження в зазначеній галузі суспільних відносин. Підручник орієнтований не тільки на студентів, магістрів й аспірантів, а й на практичних працівників Державної кримінально-виконавчої служби України: саме в цьому й виявляється, як видається, актуальність, теоретичне та практичне значення цієї наукової роботи.

Такий висновок ґрунтується на глибокому аналізі змісту підручника та його структурних елементів.

Видання за структурою має дев'ять розділів і тридцять п'ять підрозділів, кожен із яких відображає сутність досліджуваної проблематики, а також містить конкретні науково обґрунтовані заходи, спрямовані на її розв'язання.

Зокрема, у розділі 1 «Особистість засудженого у кримінально-виконавчій психології» автори підручника детально проаналізували питання, що стосуються загальної характеристики особистості; девіації в поведінці людей, схильних до правопорушень, та особистісні диспозиції засуджених, що важливо з огляду на виконання тих практичних завдань, які стоять перед персоналом установ виконання покарань, а також підвищення рівня ефективності кримінально-виконавчої діяльності України загалом.

Своєю чергою в розділі 2 цього підручника всебічнопроаналізовано психічні процеси й стани засудженого в умовах несвободи (емоції, почуття, уява тощо), що забезпечило належні методологічні засади діяльності для відповідних фахівців сфери виконання покарань України та щодо конкретно взятих категорій осіб, які

відбувають покарання у виді позбавлення волі на певний строк.

Значущим у цьому сенсі є розділ 3 цієї роботи «Індивідуально-психологічні якості засудженого», у якому з'ясовано такі психологічні елементи цієї особи, як: темперамент, характер, здібності та спрямованість, що, без сумніву, слід ураховувати персоналу установ виконання покарань під час складання програм індивідуально-виховної роботи щодо окремо взятих засуджених, що передбачено в ст. 95 Кримінально-виконавчого кодексу України.

Цінними в сенсі визначення детермінант, які сприяють учиненню правопорушень з боку засуджених, є й положення розділу 4 підручника «Психологія соціальної взаємодії особистості засудженого», у якому розглянуто питання, що стосуються психології групи та колективу засуджених; психології конфлікту серед засуджених і психології адаптації цих осіб до умов життя на волі.

У контексті розв'язання проблем, пов'язаних зі змістом запобіжної діяльності в місцях позбавлення волі, важливе практичне значення має й розділ 5 «Психологічна характеристика екстремальних ситуацій у правоохоронній діяльності». У ньому чітко визначено характер і види таких ситуацій, їх вплив на особистість працівників правоохоронних органів, напрями та форми забезпечення особистої безпеки цих об'єктів правового захисту, а також розроблено науково обґрунтовані заходи щодо психологічної їх підготовки.

З огляду на необхідність реалізації на вищому рівні завдань кримінально-виконавчого законодавства України, передусім з питань запобігання рецидивній злочинності, значущими є положення, що викладені в розділі 6 цієї роботи «Субкультура та її особливості в місцях позбавлення волі», у якому, зокрема, висвітлено питання, що стосуються типології деформації особистості злочинців; формування кримінальної субкультури в молодіжному середовищі, запобігання її поширенню та протиправній поведінці засуджених у зв'язку з цим тощо.

У такому самому контексті сформульовано зміст розділу 7 підручника «Соціально-психологічні умови впливу на засуджених», що присвячений

таким важливим проблемам, як управління кримінально-виконавчими закладами освіти; принципам виховання засуджених у місцях позбавлення волі, а також психологічній готовності персоналу правоохоронних органів до професійної діяльності.

За цим алгоритмом викладено матеріал й у розділі 8 «Формування соціальної компетентності курсантів і слухачів системи Державної кримінально-виконавчої служби України у закладах вищої освіти».

Логічним завершенням рецензованого підручника можна визнати його розділ 9 «Методика та організація психологічного дослідження особистості засудженого», у якому запропоновано теоретико-прикладні засади для проведення

наукових розробок з означеної проблематики для студентів, курсантів, магістрів, аспірантів, а також персоналу установ виконання покарань України.

На підставі аналізу змісту підручника «Академічний курс кримінально-виконавчої психології», підготовлений авторським колективом, за загальною редакцією доктора юридичних наук, професора, заслуженого юриста України Т. А. Денисової, слід констатувати, що це навчальне видання є актуальним, таким, що має теоретичне і практичне значення, тож може бути використано в освітньому процесі не тільки закладів вищої освіти системи правоохоронних органів, а й у цивільних вишах аналогічного професійного спрямування.

Рецензія надійшла до редколегії 22.12.2020

Kolb O. – Doctor of Law, Professor, Professor of the Department of Political Science, Management and State Security of the Volyn National University named after Lesya Ukrainka, Lutsk, Ukraine
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1792-4739>

Theoretical and Applied Principles of Criminal-Executive Psychology

Review of the book: Academic course of criminal-executive psychology : textbook / for general ed. T. Denisova. Chernihiv : PVK Desna, 2019. 608 p.